

GYVIEJI ARCHYVAI

**1955 m.
Direktorius
Stasys Vaitiekūnas**

Buvę mokiniai direktorių Stasį Vaitiekūną atsimeina kaip labai kultūringą, visada pasitempusį, teisingą ir įdomiai dėščius istoriją. Mokykloje kažkokių pasikeitimų nevyko, ne taip griausmingai ir tarybinės šventės buvo švenčiamos.

Visiems to meto mokiniams atminty išliko vienas įvykis. Per antrosios abiturientų laidos išleistuves atvyko Varėnos „sribiteliai“ su KGB darbuotojais. Visi labai išsigando, o viena mokinė net išsoko pro langą ir pabėgo. Žinoma, toli nenubėgo, buvo suareštuota ir išvežta į Varėną. Laimė, vienas klasės draugas susiprato ir pametė jai savo švarką, kitaip būtų šalusi visą naktį tik su išleistuvine suknele. „Pergulėjau kameroje, o tardė tik kitą dieną, nemušė manęs, surašė protokolą ir paleido. Kai grįžau, nuėjau pas direktorių, jis man padėjo susitvarkyti dokumentus ir jau atestatą man išdavė mano tikrąja pavarde“, - prisimena Aldona Raklevičiūtė.

Po daugelio metų Aldona atsiminimų knygelėje „Pakelės medžiai“ rašys: „Mano klasė, geroji draugiška klasė, ji niekada nežinojo, kodėl aš laisvai kalbu rusiškai, nežinojo Sibiro ir tremties, nežinojo pabėgimo, nežinojo ir to, kad mokiausi, prisidengusi svetima pavarde. Buvau išmokus tylėti ir saugoti paslaptis“...

**1956 m.
Direktorė
Marija Jurgulienė**

Tiek mokiniai, tiek ir mokytojai prisimena direktorę, kad ji buvusi kukli, bet be galo reikli, griežta, be kompromisų, jos žodis – paskutinis, nekeičiamas. Pasakojimo, kad kol direktorės nėra mokytojų kambaryje – šurmulys, visi bendrauja, dalijasi išpūdziais. Tik pasirodo direktorė – tyla, musę skrendančią galėjai girdėti.

Abu šie buvę direktoriai pakilo karjeros laiptais: Stasys Vaitiekūnas tapo Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoju, o Marija Jurgulienė - Varėnos rajono Komunistų partijos komiteto antrąja sekretore. Ji nebuvo maloni savo buvusios mokyklos mokiniams.

**1957-1960 m.
Direktorius
Jonas Aleksonis
(1923-2010)**

Tai labai išsilavinęs žmogus, baigęs Dailės akademijos du kursus ir Vilniaus pedagoginį institutą (prancūzų kalbą), turėjęs nepaprastai puikią atmintį. Jo žmona Juzė Milašiūtė, kilusi iš garsių rašytojų Milašių giminės, išsiskyrė savo kultūra, kalbė-

Nedzingės lietuviškai mokyklai – 100 metų

Jubiliejus, kurio nebešventėme

(Prisiminimai apie Nedzingės mokyklą)

davo tyliai, niekada nešaukėdavo, bet tiek mokiniai, tiek mokytojai jai paklūsdavo. Dėstė biologiją ir geografiją. Tuo metu mokymo dalies vedėja buvo Andriukaitienė.

Siems trims direktoriams dirbant Nedzingėje, kokių nors pasikeitimų nevyko, klasės buvo išmėtytos per keturis pastatus, sporto aikštelė – tik tinkliniui ir krepšiniui, choro, šokių ir dramos būreliams repetuoti ir koncertuoti leisdavo kultūros namų salėje. 1958 m. Nedzingės kultūros namuose, vadovaujant muzikos mokytoju Leonui Vainilai, buvo pastatytas spektaklis – Grušo „Herkus Mantas“, kuriame vaidino nemažai ir mokytojų, direktorius padėjo įrengti dekoracijas. Didžiausias šio direktoriaus „trūkumas“ tuo laiku, kad jis nebuvo Komunistų partijos narys, todėl labai keistomis ir labai abejotinomis aplinkybėmis buvo atleistas iš pareigų.

**1960-1966 m.
Direktorius
Jonas Šimukonis
(1934-2001 m.)**

Jonas Šimukonis, gimęs ir užaugęs Kamorūnų kaime, Varėnos rajone, Kamorūnų pradinės mokyklos mokytojo paskatintas mokslus tęsė Senosios Varėnos gimnazijoje, vėliau – Trakų pedagoginėje mokykloje. Pagaliau Vilniaus pedagoginio instituto matematikos fakulteto auklėtinis. Visas šias mokyklas Jonas baigė aukščiausiu įvertinimu, taip pat jis buvo puikus sportininkas, šachmatų ir šaškių kandidatas ir sporto meistras. Pats nemėgo tuščiai kalbėti ir dirbo visa jėga, todėl jam vadovaujant mokykla labai sustiprėjo tiek mokymo srityje, tiek materialiai. Tuo metu dirbę mokytojai buvo jo bendraminčiai, tai: rusų kalbos mokytojas Vytautas Dunderis, fizinio lavinimo – Kazys Sereičikas, direktoriaus pavaduotoja Anelė Gliebienė ir kiti mokytojai. Tai buvo darnus kolektyvas. Pirmiausia buvo nutarta įsirengti stadioną. Direktoriumi sutarus su Nedzingės kolūkio „Žalgiris“ vadovu A. Žibūda, buvo atmatuotas žemės plotas, esantis netoli mokyklos. Prie šio stadiono įrengimo dirbo visi talkų metu. Pavasarį ir rudenį stadionas buvo apšodintas medžiais ir krūmais. Vyresnių klasių pedagoginį institutą (prancūzų kalbą), turėjęs nepaprastai puikią atmintį. Jo žmona Juzė Milašiūtė, kilusi iš garsių rašytojų Milašių giminės, išsiskyrė savo kultūra, kalbė-

dionas buvo kruopščiai prižiūrimas, todėl ne kartą čia buvo organizuojamos spartakiados, futbolo varžybos, bet, svarbiausia, čia galėjo visi, kas tik nori, sportuoti, gerinti savo sportinius pasiekimus. Nenuostabu, kad Nedzingės mokyklos sportininkai, vadovaujami Kazio Sereičiko, buvo pirmaujančys ne tik mūsų rajone, bet žinomi ir visoje respublikoje. Mokytojas Vytautas Dunderis, grūdintas Sibiro užpoliariės gamtos, atkaklus, didelis meno mėgėjas, suorganizavo (padedant kultūros namų direktoriui Petriui Maciulevičiui ir muzikos mokytojai Vandai Gudelionytei) mišrų chorą, kur atsiskleidė kaimo žmonių talentai, taip pat – kapelą. Tai jis sugalvojo tarpklasinį „Dainų dainelės“ konkursą, kuris ilgus metus gyvavo Nedzingės mokykloje. Tapęs Nedzingės mokyklos profsąjungos pirmininku, išreikalavo iš valdžios, kad mokytojai gautų pilnas malkų normas.

Vanda Paltarackaitė, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja, buvo baigusi Vilniaus valstybinį universitetą bei teatro ir vaidybos fakultetą, ji su mokiniais ir mokytojais statė spektaklius. Vienas iš įsimintiniausių – Čechovo „Vedybos“. Šiame spektaklyje vaidino tik mokytojai. Mokytoja V. Paltarackaitė pastebėjo Antano Kalanavičiaus literatūrinius gabumus, skatino jį rašyti, džiaugėsi mokytojų kambaryje: „Nedzingė turės poetą“.

Knygoje „Varėnos krašto dienoraščiai“ (knygos sudarytojas J. Žitkauskas) yra toks aprašymas: 1960 m. šachmatų simulanais. A. Dabrukas prie lentų rungtyniavo su garsiu sporto meistru Vladu Mikėnu ir varėniškiais. Rezultatas buvo toks: dvi partijos su rajono šachmatų čempionu, Nedzingės vidurinės mokyklos mokytoju A. Dabruku sužaistos lygiosiomis, o su likusiais 13 šachmatininkų laimėjo Vladas Mikėnas. Iš tikrųjų atėjus dirbti Nedzingėje Jonui Šimukoniui (tuo metu fizinio lavinimo dėstė A. Dabrukas), ši sporto šaka labai išpopuliarėjo, buvo sukurtas mokinių šaškių-šachmatų būrelis, vyko varžybos, simulanai, mokytojai ir mokiniai dalyvaudavo rajoninėse varžybose ir būdavo vieni iš pirmaujančių. Reikėtų pažymėti, kad direktoriau Jonui Šimukoniui, dauguma mokytojų labai mėgo sportuoti: tinklinis, krepšinis, stalo tenisas, šaškes, šachmatai, krosas, o rudenį grybavimas – pagrindiniai

laisvalaikio užsiėmimai. Tuo laiku didžiausia problema buvo patalpos. Suvežti tremtinių namai, bet kaip perstatyti, pradėjo pūti, vieną iš jų pradėjo remontuoti ir tuo pačiu direktorius ieškojo būdų Nedzingėje pastatyti vidurinę mokyklą. Jo didelio, atkaklaus ir išmintingo darbo dėka 1965 metais buvo atšvestas Nedzingės vidurinės mokyklos naujo pastato atidarymas, trūko tik sporto salės. Tiesa, dar nebaigus statyti, sutarus su darbų vykdytoju, buvo sujungtos dvi klasės, ir fizinio lavinimo mokytojas Kazys Sereičikas su vyresnių klasių berniukais ir kitais kaimo pagalbinkais per vasaros atostogas pagilino patalpą ir padarė, kad ir nedidelę, nestandartinę sporto salę su gimnastikos sienelėmis, kur iš bėdos buvo galima žaisti ir krepšinį. Dėl sporto salės buvo daromi žygiai, rengiami mokytojų, mokinių tėvų ir rajono vadovų susitikimai, de ja, tuometinis Varėnos rajono Vykdomojo komiteto pirmininkas Z. Voroneckas buvo nepalenkiamas „Kam jums tos didžiulės sporto salės, nepraeis nė 50 metų, ir jūsų mokykla bus uždaryta“, – sakė jis. Žinoma, mes buvome pasipiktinę, juokėmės iš jo pranašysčių, bet dabar, žiūrint šių dienų akimis, gal jis ir buvo teisus.

Jonas Šimukonis – iš prigimties teisingas, tiesus, sąžiningas, turintis tvirtą nuomonę, nemokantis pataikauti – neatlaikė valdžios spaudimų dėl nepagrįstų skundų ir 1966 m. vasarą atsistatydino iš direktoriaus pareigų.

Jonas Šimukonis iki pat pensijos dėstė matematiką. Ateidavo kalbos, kad aukštosios mokyklos, kuriose mokėsi buvę Nedzingės mokyklos abiturientai, yra labai patenkintos jų nuosekliomis matematikos žiniomis.

**1966-1973 m.
Direktorė
Anelė Gliebienė**

Anelė Reikalaitė - Gliebienė, gimusi 1932 m. Linkio k., Užpalių apyl., Utenos apskr., 1950 m. baigė Svėdasų gimnaziją ir tais pačiais metais įsidarbino Varėnos švietimo skyriuje. Nuo 1953 m. – Nedzingės vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja, tuo pačiu studijavo Vilniaus pedagoginio instituto neakivaizdiniame skyriuje lietuvių kalbą ir literatūrą. Anelė Nedzingės vidurinėje mokykloje išdirbo 20 metų, 1962-1966 m. ji dirbo mokymo dalies vedėja, 1966-1973 m. Nedzingės vidurinės mokyklos direktore.

Mokyklos direktorius Jonas Šimukonis

Jai vadovaujant mokykla įsigijo naujų mokymo priemonių, mokyklos koridorius pasipuošė įvairiais stendais. Ypač didelį dėmesį direktorė kreipė aplinkos sutvarkymui, įrengė gėlynus, mėgo kontroliuoti ne tik mokinius, bet ir mokytojus, kad nenuklystų nuo to laiko esamų gyvenimo normų, mėgo lankytis mokytojų pamokose, stebėti, kaip jie laikosi Lipecko dėstymo metodo. Skatino mokytojus dalyvauti Švietimo ministerijos ir rajono skelbiamuosiuose konkursuose, didelį dėmesį kreipė užklasinę veiklai. Tuo metu mokymo dalies vedėja buvo Stasė Mortūnaitė, baigusi Irkutsko pedagoginį institutą, rusų kalbos ir literatūros fakultetą. Tai – aukštos vidinės kultūros, tolerantiška, jautri pedagogė. Kaimo žmonės dar atsimeina jos režisuotą spektaklį – Kazio Binkio „Atžalynas“, kuriame vaidino abiturientai, mokytojai, o siuvėjo rolę atliko geriausias kaimo siuvėjas Bolius Vaitulionis. Šio spektaklio pagrindinis veikėjas – abiturientas Albertas Jaruševičius, vaidinęs Petrą, sėkmingai įstojo į Vilniaus konservatorijos aktorinio meistriskumo fakultetą.

1969 m. į mokyklos pedagogų gretas įsiliejo rusų kalbos mokytoja Janė Siauraitytė, kilusi iš Žiūrų kaimo. Jai vadovaujant Nedzingės mokyklos mokiniai Henrikas Jakimavičius ir Kristina Maciulevičiūtė rajono rusų kalbos konkurse užėmė pirmąsias vietas. H. Jakimavičius tapo respublikinio konkurso nugalėtoju ir buvo apdovanotas fotoaparatu. Janė Siauraitytė - Karpinė, gamtos apdovanota gražiu balsu, buvo didelė

dovana Nedzingės kaimo saviveiklos būreliams, dainavo chore, vokalinuose ansambliuose.

Mokyklos direktorė, pastebėjusi pradinių klasių mokytojos Irenos Valentukonytės meninius gabumus, paskyrė ją darbų mokytoja.

Irena, baigusi Kapsuko pedagoginę mokyklą, pasižymėjo dideliu darbštumu, kruopštumu, mokėjimu bendrauti su mokiniais, išmanė įvairias buitinių darbų technologijas, pasiekė gražių rezultatų. Mokykloje buvo įsteigtas darbščiujų rankų būrelis, kur mokiniai mokėsi austi tautines juostas, siuvinėjo įvairiomis technologijomis, mezgė, nėrė, organizavo darbų parodas, dalyvavo rajoninėse parodose, konkursuose. Mokinių darbėliai respublikinėse parodose buvo pripažinti geriausiais. Mokinės Linos Bartkevičiūtės nėrimo darbas respublikiniame konkurse gavo aukščiausiąjį apdovanojimą, įvairiuose konkursuose ir parodose dalyvavę mokiniai Dalia Svirskaitė, Angelė Sobockytė, Irena Šombaraitė, Reda Kaminskaitė, Rimvilė Piščikaitė, Edita ir Erika Zajančauskaitės irgi buvo iš pirmaujančiųjų rajone ir respublikoje.

I. Valentukonytė taip pat vadovavo mokyklos gėlininkystės fakultetui, gražino su mokiniais mokyklos aplinką. Ne veltui kartą nedzingiškis Gecevičius, eidamas per mokyklos kiemą, pasakė: „Gražiai gyvenat, kap dangun“.

Tęsinys. Pradžia Nr. 95

Prisiminimus užrašė
Vanda MOCKEVIČIENĖ